

К. П. Мисник,
заслужений юрист України,
аспірантка,
ORCID 0000-0002-9237-6384,
e-mail: mysnyk.kateryna@gmail.com,

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

ФОРЕНЗІК ЯК МЕТОД ЕКОНОМІЧНИХ РОЗСЛІДУВАНЬ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

Постановка проблеми. На сучасному етапі корупція, шахрайство й економічні злочини стають реальною загрозою для здійснення господарської діяльності в компаніях різних країн світу. Встановлено, що у 2018-2019 рр. 47% міжнародних компаній світу стали жертвами шахрайства та економічних злочинів. За оцінками експертів консалтингових компаній ACFE і PwC, сума збитків, які зазнають підприємства унаслідок економічних злочинів і шахрайства, щороку зростає. У 2016 р. вона складала понад 6 млрд дол. США, у 2017 р. – 7,3 млрд дол., а у 2020 р. – 42 млрд дол. США.

За розрахунками аудиторської компанії KPMG, щорічно втрачається 6,3 трлн дол. США у результаті розкрадань і шахрайських дій. У середньому через шахрайство компанія втрачає 5% свого доходу. Згідно зі звітом Асоціації фахівців з розслідування шахрайства (ACFE), компанії втратили в середньому 200 тис. дол. США унаслідок шахрайських дій.

Це, у свою чергу, потребує розроблення комплексу спеціальних заходів задля виявлення фактів шахрайства всередині компанії, а також економічних злочинів з боку контрагентів та різних груп стейкхолдерів. Керівництву компаній поряд зі стандартними методами фінансового контролю доцільно застосовувати форензік як інструмент економічних розслідувань у сфері господарської діяльності.

З огляду на це, проблеми вдосконалення механізмів попередження економічних злочинів на підприємствах залишаються актуальними і вимагають подальших досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Останнім часом вчені-економісти й фахівці-практики приділяють значну увагу розвитку форензіку в Україні. Це обумовлено тим, що в світі вже є усвідомлення доцільності його застосування як однією з успішних практик у бізнес-середовищі. Про це наглядно свідчать публікації зарубіжних (J. Van Akkeren, W. Albrecht, M. Clayton, D. Crumbley, Ch. Davis, M. Doan, D. Dorrell, N. Dujovski, S. Dutta, F. Ehigiator, A. Enofe, R. Farrell, Sh. Freeman, G. Gadawski, T. Golden, M. Gosselin, W. Huber, G. Manning, D. McKie, D. McMullen, S. Mojsoska, M. Nigrini, S. Ogilby, P. Omagbon, G. Oyedokun, G. Pasco, M. Sanchez, M. Sheetz, H. Silverstone,

S. Skalak, G. Stevenson, J.-A. Tarr, W. Tornhill, L. Weaver, J. Williams) і українських (Т. Климко, О. Користін, О. Мельник, В. Некрасов, О. Пацула, А. Семенець, Г. Соломіна, С. Чернявський та інші) науковців та активна діяльність міжнародних інформаційно-консалтингових компаній, серед яких ACFE (Міжнародна організація з розслідування шахрайства), PwC, KPMG, Deloitte тощо. У цих компаніях існують посади керівника практики форензік-послуг, старшого менеджера і консультанта практики форензік.

Однак, незважаючи на пильну увагу до окресленої проблеми з боку вчених і фахівців, актуальним і необхідним залишається проведення наукових досліджень у напрямі розроблення належного організаційно-економічного механізму попередження економічних злочинів підприємств в Україні. І, у першу чергу, це стосується уточнення понятійно-категоріального апарату.

Тому **мета даного дослідження** полягає в аналізі та узагальненні існуючих наукових підходів до визначення поняття «форензік»; авторському трактуванні даного терміна.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять положення інституційної теорії, концепції фінансового менеджменту, ризик-менеджменту, фінансового контролю, бухгалтерського обліку та аудиту, фінансового аналізу, фінансового моніторингу, форензіку, фінансового права, господарського права, криміналістики тощо.

У процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи: аналізу й синтезу, експертного опитування та оцінок, статистичного аналізу, економіко-математичні, системного підходу, порівняння та класифікації, структурно-логічного узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Поняття «форензік» походить від англійського «forensic» – «судовий» і вперше було застосовано в 1946 р. у роботі М. Пелубета. Сучасні дослідження причин і чинників виникнення внутрішньокорпоративного шахрайства у більшості своїй ґрунтуються на роботі Е. Сазерленда, який у 1939 р. увів поняття white «collar crime» – так званий злочин «білих комірців» – незаконні дії корпорацій та їх вищих посадових осіб з використанням службового становища.

Сьогодні під терміном «форензік» зазвичай розуміється діяльність, спрямована на виявлення та врегулювання спірних ситуацій з фінансових, правових та інших питань, а також економічне розслідування дій співробітників і організацій, що суперечать законодавчим актам та іншим принципам [1].

Проте у сучасній економічній літературі немає єдиного підходу до визначення поняття «форензік». Як правило, науковці під форензіком розуміють:

метод розслідування внутрішньокорпоративних випадків шахрайства [1];

сукупність незалежних ініціативних послуг, що надаються власникам або раді директорів компаніями різних організаційно-правових форм, а саме аудиторськими, консалтинговими та іншими спеціалізованими компаніями [2];

послугу з виявлення та зменшення ризиків виникнення шахрайства, незаконних дій та неетичної поведінки у сфері господарської діяльності [3];

сукупність незалежних ініціативних послуг, що надаються аудиторськими, консалтинговими та іншими спеціалізованими компаніями для власників, акціонерів, ради директорів компаній [4];

детальний аналіз і вивчення фінансово-господарської діяльності організації, спрямовані на виявлення неправомірних дій працівників або третіх осіб, пов'язаних з посяганням на фінансові ресурси організації [5];

діяльність, яку спрямовано на виявлення, аналіз і врегулювання ситуацій за наявності між сторонами розбіжностей з питань, що містять значні економічні ризики [6];

діяльність, яка узагальнює й поєднує бухгалтерський облік, аудит, криміналістику, судові послуги та фінансові навички для виявлення та скорочення випадків шахрайства, а також запобігання ним [7];

багатопротильну галузь, яка розглядає й оскаржує цивільні, кримінальні, економічні та фінансові претензії (ділові або особисті), ґрунтуючись на теоріях, методах і процедурах різних сфер (права, аудиту, бухгалтерського обліку, фінансів, економіки, психології, соціології та кримінології) [8];

процес вивчення звітності та господарських операцій компанії задля розроблення заходів з реагування на шахрайство, управління ним та запобігання його на підставі експертного судження про наявність фактів (порушення співробітниками та керівництвом компанії чинного законодавства; фальсифікація бухгалтерської та податкової звітності; випадки розкрадання або неналежного використання активів; корупція та зловживання повноваженнями; ризик шахрайства) [9];

діяльність щодо виявлення, аналізу та врегулювання ситуацій, коли між діловими партнерами виникають розбіжності з фінансових, комерційних, правових або інших питань, що містять в собі значні економічні ризики [10].

Дослідники у роботі [1] стверджують, що з огляду на всі розглянуті підходи під поняттям «форензік» слід розглядати:

незалежну діяльність з виявлення, аналізу, врегулювання фінансових, комерційних, правових або інших питань та розроблення процедур, спрямованих на протидію всім видам внутрішньокорпоративного шахрайства;

послугу щодо аналізу фінансових, правових, комерційних питань з ведення бізнесу, спрямовану на виявлення та зменшення ризиків виникнення шахрайства, незаконних дій та неетичної поведінки у сфері господарської діяльності, врегулювання конфліктів;

вид контролю з властивими йому особливими методами, що узагальнює й поєднує в собі бухгалтерський облік, аудит, аналіз, криміналістику, судові послуги, профайлінг, метою якого є процес виявлення фактів шахрайства, фінансових зловживань, а також інших злочинних дій з боку управлінського персоналу, працівників, третіх осіб, а також виявлення ризиків зловживань та розроблення системи заходів щодо їх усунення.

Форензік може бути відкритим (коли працівникам відомо про його проведення) або таємним (коли на підприємство під виглядом нового співробітника приходить проводити розслідування форензік-аудитор) [11].

Отже, у науковій літературі можна знайти безліч понять терміна «форензік». Їх аналіз дозволяє зробити висновок, що на сьогоднішній день не існує єдиної наукової позиції стосовно формулювання цієї дефініції. Це обумовлено, по-перше, тим, що дослідники є представниками різних наукових шкіл, які базуються на застосуванні різних економічних теорій, мають свою специфіку, особливості та підходи. А, по-друге, неоднозначністю та багатоаспектністю цих понять.

При цьому варто зазначити, що задля подолання системної проблеми адміністративних правопорушень і економічних злочинів суб'єктам господарювання необхідно розробляти механізми контролю, які врахують можливість того, що керівництво зможе їх обійти, або вступити у змову в тому чи іншому напрямку.

Одним з таких механізмів може стати форензік [12-14], який на відміну від аудиту включає процедури фінансових розслідувань, пошук активів, виявлення ознак навмисного банкрутства, моніторинг підозрілих операцій, захист інтелектуальної власності, запровадження системи корпоративного compliance.

Структура форензік-послуги включає такі складові елементи (див. таблицю): фінансові розслідування; управління ризиками, пов'язаними із шахрайством та економічними злочинами; корпоративна (ділова) розвідка; позасудова, досудова експертиза, а також сприяння у ході судових розглядів; розслідування шахрайства з використанням інформацій-

Структура форензик-послуги

Вид послуги	Зміст
Фінансове розслідування	Встановлення фактів і причин шахрайства; пошук викрадених активів; розслідування підозр у шахрайстві; організація управління і контролю за запобіганням фінансових махінацій та шахрайства
Управління ризиками шахрайства	Оцінка існуючої системи управління ризиками шахрайства, включаючи маніпуляцію із бухгалтерською інформацією; аналіз різних аспектів бізнесу, які підвищують ризики шахрайства; розроблення заходів з управління ризиками шахрайства; тренінг співробітників з питань управління ризиками шахрайства
Корпоративна розвідка	Збір та аналіз даних про репутацію ділових партнерів; інформаційна підтримка під час фінансових розслідувань; пошук викрадених активів; інформаційна підтримка в судових спорах та конфліктних ситуаціях; оцінка перспектив роботи на нових ринках; пошук нових можливостей для бізнесу
Експертиза	Позасудова експертиза – підготовка інформації для прийняття адміністративних заходів; досудова експертиза – підготовка інформації для судових розглядів; судова експертиза (підготовка інформації для цивільного судочинства; підготовка інформації для кримінального судочинства; сприяння у ході судових розглядів
Розслідування з використанням інформаційних систем і цифрових технологій	Сприяння розслідування шахрайства: підвищення швидкості отримання релевантної інформації; скорочення обсягу інформації для аналізу; спрощення процесу аналізу інформації; забезпечення координації роботи спеціалістів з аналізу; забезпечення одночасності обробки даних з кількох проєктів; застосування спеціальних програм з виявлення і попередження шахрайства
Протидія легалізації незаконних доходів, отриманих злочинним шляхом, а також у сфері комплаєнсу, внутрішнього аудиту, ризик-менеджменту	Розроблення і використання політик, процедур і контролю; розробка та впровадження корпоративних стандартів; моніторинг діючих процесів і контролю та його автоматизація; комплексна діагностика існуючих систем і процесів і рекомендації щодо їх удосконалення
Захист інтелектуальної власності, виконання контрактних умов	Розслідування ситуацій із взаємовідносинами, що виникають при ліцензуванні різних форм прав на інтелектуальну власність (патенти, авторські права та ноу-хау); комплексне експертне розслідування проблем, пов'язаних з встановленням взаємовідносин з виконання контрактних умов
Автоматизація рішень протидії шахрайству	Діагностика наявної практики управління ризиками шахрайства; розробка і використання цільової системи контролю і управління ризиками шахрайства; проєктування і використання систем протидії шахрайству; розробка дизайну і автоматизація детальних завдань цієї системи, включаючи системи забезпечення економічної та інформаційної безпеки; управління організаційними змінами; тестування системи протидії шахрайству
Інтелектуальний аналіз даних для оцінювання ризиків шахрайства та проведення економічних розслідувань	Застосування спеціальних інструментів (наприклад, у KPMG застосовується Forensic data analysis, FDA), які дозволяють значно звузити обсяг вибірки підозрілих операцій, дій для більш детального аналізу, знижуючи витрати часу для перевірки

Складено автором.

них систем і цифрових технологій; протидія у легалізації незаконних доходів; захист інтелектуальної власності; перевірка контрактних зобов'язань і надійності бізнес-партнерів; недопущення або мінімізація фінансових і репутаційних збитків і ризиків; виявлення та аналіз прихованих комерційних ризиків; регулювання розбіжностей між сторонами конфлікту з фінансових і ділових питань; розроблення

процедур, спрямованих на протидію шахрайству, корупції, виведення коштів, присвоєння активів; проведення комплаєнс-розслідування; фінансова експертиза документації.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що термін «форензик» здебільшого трактується як розслідування; ефективний інструмент; незалежна діяльність; послуги; вид контролю тощо.

Під терміном «фінансовий моніторинг» дослідники, як правило, розуміють систему; комплекс заходів; інститут; інструментарій; механізм; складову безпеки; форму фінансового контролю.

На підставі критичного аналізу та узагальнення існуючих наукових підходів до визначення відповідного понятійно-категоріального апарату внесено уточнення до змісту категорії: «форензик» (з трьох точок зору):

ефективний метод економічних розслідувань на підприємствах різних форм власності та галузевої спрямованості в системі економічної безпеки;

комплекс незалежних ініціативних послуг з розслідування, експертизи, аналізу, оцінки, врегулювання ситуацій та розроблення процедур, спрямованих на протидію економічних злочинів, шахрайству, корупції, комерційному підкупу, присвоєнню коштів та інших активів, протиправних дій, врегулювання розбіжностей між сторонами з фінансових і ділових питань;

вид контролю з метою виявлення фактів шахрайства, фінансових зловживань, а також інших злочинних дій економічної спрямованості.

З метою попередження економічних злочинів на підприємствах доцільно сформувати належний організаційно-економічний механізм, який має включати такі елементи: суб'єкт управління (інтегрована організаційна структура управління економічною безпекою; суб'єкти господарювання); цілі, завдання, принципи управління; функції управління (прогнозування, планування, організація, облік, аналіз, контроль, регулювання); методи управління (організаційні, економічні та соціально-психологічні); засоби управління; інформаційні системи й цифрові

технології; об'єкт управління (комплекс послідовних процесів господарської діяльності, надання фінансових послуг та їх аутсорсинг); критерії ефективності.

Запропонований організаційно-економічний механізм має базуватися на якісно нових принципах функціонування:

застосування системного підходу до управління економічною безпекою в єдиному комплексі; реалізація всього переліку функцій управління комплексом послідовно здійснюваних процесів господарської діяльності;

партнерські взаємовідносини керівників, топ-менеджерів, співробітників підприємства та стейкхолдерів мають здійснюватися на добровільних засадах взаємодії, синергії в результаті інтеграції зусиль, цілей і ресурсів партнерів, а також розподілу повноважень, відповідальності та ризиків;

організація процесів господарської діяльності має відбуватися за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій із використанням програмного забезпечення, автоматизованих систем управління, економіко-математичних методів.

Це дозволить оперативно здійснювати діагностику сучасного стану, особливостей і тенденцій розвитку системи економічних розслідувань, а також враховувати екзогенні й ендогенні чинники впливу та своєчасно оцінювати ризики господарської діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у науково-методичному обґрунтуванні ризик-орієнтованого підходу до управління системою форензику на підприємствах.

Література

1. Дубініна М. В., Сирцева С. В., Янковська Т. Ю. Форензик як метод розслідування внутрішньокорпоративних випадків шахрайства. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 38. С. 377-383. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct38-59>.
2. Oyedokun G. Forensic Investigation and Forensic Audit Methodology in a Computerized Work Environment. URL: https://www.researchgate.net/publication/315433931_Forensic_Investigation_and_Forensic_Audit_Methodology_in_a_Computerized_Work_Environment (дата звернення: 07.02.2022).
3. Чернявський С., Користін О., Некрасов В. Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні: метод. рекомендації. Київ: Українська академія внутрішніх справ, 2017. 164 с.
4. Суйц В., Хорин А., Козельцева Е. Услуга форензик: профессиональное обучение и регулирование в зарубежных странах. *Аудит и финансовый анализ*. 2015. № 2. С. 74-83.
5. Doan M., McKie D. Financial investigations: Auditing research accounts of communication in business, investor relations, and public relations (1994–2016). *Public Relations Review*. 2017. Vol. 43. Iss. 2. P. 306-313. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2017.02.010>.
6. Stevenson G., Crumbley D. Defining a Forensic Audit. *Journal of Digital Forensics, Security and Law*. 2009. Vol. 4. № 1. P. 61-80.
7. Enofe A., Omagbon P., Ehigiator F. Forensic Audit and Corporate Fraud. *IARD International Journal of Economics and Business Management*. 2015. Vol. 1. No. 8. P. 55-64.
8. Rehman A., Hashim F. Forensic Accounting on Corporate Governance Maturity mediated by Internal Audit: A Conceptual Overview. *Advances in Economics, Business and Management Research*. 2018. Vol. 46. P. 161-168. DOI: <https://doi.org/10.2991/ebic-17.2018.26>.
9. Семенець А. Форензик-аудит як ефективний засіб антикризового управління торговельною діяльністю. *Бізнес Інформ*. 2019. № 4. С. 280-287. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-4-280-287>.
10. Климко Т. Ю., Мельник О. О. Удосконалення роботи внутрішнього аудиту для запобігання фродів на підприємстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 13. С. 251-254.
11. Шевчук Ю. Форензик: як вчасно виявити шахрайство в бізнесі. *FEMIDA.UA: Юридичний журнал*. 2018. № 3(13). С. 33-36.
12. Мисник К. П. Інституційні умови розвитку системи економічних розслідувань на підприємствах. *Вісник економічної науки України*. 2020. № 2(39). С. 158-165. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.2\(39\).158-165](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.2(39).158-165).

13. Мисник К. П. Розвиток системи економічних злочинів у сфері господарської діяльності: особливості Німеччини, Польщі та Франції. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання*: зб. наук. праць / НАН України, Ін-т економіки пром-сті; редкол.: О. О. Хандій (голов. ред.), В. І. Ляшенко (відп. ред.), В. С. Куриляк та ін. Київ, 2021. С. 148-163. DOI: <https://doi.org/10.37405/2221-1187.2021.148-163>.

14. Mysnyk K. Organizational and Economic Mechanism of Prevention of Economic Crimes at Enterprises: the Essence and Structure. *Moderní aspekty vědy: XII Díl mezinárodní kolektivní monografie*. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2021. Str. 50-64.

References

1. Dubinina, M. V., Syrtseva, S. V., Yankovska, T. Yu. (2019). Forenzik yak metod rozsliduvannia vnutrishnokorporatyvnykh vypadkiv shakhraistva [Forensics as a method of investigating intra-corporate cases of fraud]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, Issue 38, pp. 377-383 [in Ukrainian].

2. Oyedokun, G. Forensic Investigation and Forensic Audit Methodology in a Computerized Work Environment. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/315433931_Forensic_Investigation_and_Forensic_Audit_Methodology_in_a_Computerized_Work_Environment.

3. Cherniavskiy, S., Korystin, O., Nekrasov, V. (2017). Finansovi rozsliduvannia u sferi protydii lehalizatsii zlochynnykh dokhodiv v Ukraini: metod. rekomendatsii [Financial investigations in the field of combating the legalization of criminal proceeds in Ukraine: method. recommendations]. Kyiv, Ukrainian Academy of Internal Affairs. 164 p. [in Ukrainian].

4. Suits, V., Khorin, A., Kozeltseva, E. (2015). Usluga forenzik: professional'noye obucheniye i regulirovaniye v zarubezhnykh stranakh [Forensic Service: Vocational Training and Regulation in Foreign Countries]. *Audit i finansovyy analiz – Audit and financial analysis*, No. 2, pp. 74-83 [in Russian].

5. Doan, M., McKie, D. (2017). Financial investigations: Auditing research accounts of communication in business, investor relations, and public relations (1994–2016). *Public Relations Review*, Vol. 43, Iss. 2, pp. 306-313. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2017.02.010>.

6. Stevenson, G., Crumbley, D. (2009). Defining a Forensic Audit. *Journal of Digital Forensics, Security and Law*, Vol. 4, no. 1, pp. 61-80.

7. Enofe, A., Omagbon, P., Ehigiator, F. (2015). Forensic Audit and Corporate Fraud. *IJAR International Journal of Economics and Business Management*, Vol. 1, no. 8, pp. 55-64.

8. Rehman, A., Hashim, F. (2018). Forensic Accounting on Corporate Governance Maturity mediated by Internal Audit: A Conceptual Overview. *Advances in Economics, Business and Management Research*, Vol. 46, pp. 161-168. DOI: <https://doi.org/10.2991/ebic-17.2018.26>.

9. Semenets, A. (2019). Forenzik-audyt yak efektyvnyi zasib antykrizovoho upravlinnia torhovelnoiu diialnistiu [Forensic audit as an effective means of anti-crisis management of trade activities]. *Biznes Inform – Business Inform*, 4, pp. 280-287 [in Ukrainian].

10. Klymko, T. Yu., Melnyk, O. O. (2015). Udoskonalennia roboty vnutrishnoho audytu dlia zapobihannia frodiv na pidpriemstvi [Improving the work of internal audit to prevent fraud at the enterprise.]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser. Ekonomika i menedzhment – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Ser. Economics and management*, Issue 13, pp. 251-2544 [in Ukrainian].

11. Shevchuk, Yu. (2018). Forenzik: yak vchaso vyiyavyty shakhraistvo v biznesi [Forensics: how to detect fraud in business in time]. *FEMIDA.UA: Yurydychnyi zhurnal – FEMIDA.UA: Legal journal*, 3(13), pp. 33-36 [in Ukrainian].

12. Mysnyk, K. P. (2020). Instytutsiini umovy rozvytku systemy ekonomichnykh rozsliduvan na pidpriemstvakh [Institutional Conditions for the Development of the System of Economic Investigations at Enterprises]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2 (39), pp. 158-165. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.2\(39\).158-165](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.2(39).158-165) [in Ukrainian].

13. Mysnyk, K. P. (2021). Rozvytok systemy ekonomichnykh zlochyniv u sferi hospodarskoi diialnosti: osoblyvosti Nimechchyny, Polshchi ta Frantsii [Development of the system of economic crimes in the sphere of economic activity: peculiarities of Germany, Poland and France]. *Upravlinnia ekonomikoju: teoriia ta praktyka. Chumachenkivski chytannia – Management of Economy: Theory and Practice. Chumachenko's Annals*, pp. 148-163. Kyiv [in Ukrainian].

14. Mysnyk, K. (2021). Organizational and Economic Mechanism of Prevention of Economic Crimes at Enterprises: the Essence and Structure. *Moderní aspekty vědy: XII Díl mezinárodní kolektivní monografie*. (pp. 50-64). Česká republika, Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.

Мисник К. П. Форензік як метод економічних розслідувань: теоретичні засади

На даний час у зв'язку зі збільшенням випадків шахрайства і складністю економічних злочинів форензік є ефективним методом економічних розслідувань і видом контролю, метою якого є виявлення фактів шахрайства, фінансових зловживань, а також інших злочинних дій розслідувань.

У статті проаналізовано та узагальнено існуючі наукові підходи до визначення поняття «форензік». Встановлено, що термін «форензік» здебільшого трактується як розслідування; ефективний інструмент; незалежна діяльність; послуги; вид контролю тощо.

У результаті дослідження поняття «форензік» запропоновано розглядати з таких позицій, як: ефективний метод економічних розслідувань на підприємствах різних форм власності та галузевої спрямованості в системі економічної безпеки; комплекс незалежних ініціативних послуг з розслідування, експертизи, аналізу, оцінки, врегулювання ситуацій та розроблення процедур, спрямованих на протидію економічних злочинів, шахрайству, корупції, комерційному підкупу, присвоєнню коштів та інших активів, протиправних дій, врегулювання розбіжностей між сторонами з фінансових і ділових питань; вид контролю з метою виявлення фактів шахрайства, фінансових зловживань, а також інших злочинних дій економічної спрямованості.

Запропоновано структуру надання форензік-послуги, яка має включати такі елементи: фінансові розслідування; управління ризиками, пов'язаними із шахрайством та економічними злочинами; корпоративна (ділова) розвідка; позасудова, досудова експертиза, а також сприяння у ході судових розглядів; розслідування шахрайства з використанням інформаційних систем і цифрових технологій; протидія у легалізації незаконних доходів; захист інтелектуальної власності; перевірка контрактних зобов'язань і надійності бізнес-партнерів; недопущення або мінімізація фінансових і репутаційних збитків і ри-

зиків; виявлення та аналіз прихованих комерційних ризиків; регулювання розбіжностей між сторонами конфлікту з фінансових і ділових питань; розроблення процедур, спрямованих на протидію шахрайству, корупції, виведення коштів, присвоєння активів; проведення комплаєнс-розслідування; фінансова експертиза документації.

Ключові слова: господарська діяльність, економічні злочини, шахрайство, економічні розслідування, попередження економічних злочинів, форензик, теоретичні підходи, метод, організаційно-економічний механізм.

Mysnyk K. Forensics as a Method of Economic Investigations: Theoretical Foundations

Currently, in connection with the increase in cases of fraud and the complexity of economic crimes, forensics is an effective method of economic investigations and a type of control, the purpose of which is to identify facts of fraud, financial abuse, as well as other criminal acts of investigation.

The article analyses and summarizes existing scientific approaches to defining the concept of “forensics”. It is established that the term “forensics” is mostly interpreted as an investigation; effective tool; independent activity; services; type of control, etc.

As a result of the research, the concept of “forensics” is proposed to be considered from such positions as: an effective method of economic investigations at enterprises of various forms of ownership and branch orientation in the system of economic security; a complex of independent initiative services for investigation, expertise, analysis, assessment, settlement of situations and development of procedures aimed at combating economic crimes, fraud, corruption, commercial bribery, appropriation of funds and other assets, illegal actions, settlement of disagreements between parties on financial and business issues; a type of control aimed at detecting fraud, financial abuse, as well as other criminal acts of an economic nature.

The structure of the provision of forensic services is proposed, which should include the following elements: financial investigations; management of risks related to fraud and economic crimes; corporate (business) intelligence; out-of-court, pre-trial expertise, as well as assistance during court proceedings; investigation of fraud using information systems and digital technologies; opposition to the legalization of illegal income; intellectual property protection; verification of contractual obligations and reliability of business partners; prevention or minimization of financial and reputational losses and risks; identification and analysis of hidden commercial risks; regulation of disagreements between the parties to the conflict on financial and business issues; development of procedures aimed at countering fraud, corruption, withdrawal of funds, appropriation of assets; conducting a compliance investigation; financial examination of documentation.

Keywords: economic activity, economic crimes, fraud, economic investigations, prevention of economic crimes, forensics, theoretical approaches, method, organizational and economic mechanism.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 26.08.2022